

הקדוש־ברוך־הוא אומר למשה רבנו:

1 **וַאֲרָא** אני נראיתי והתגליתי **אֶל אַבְרָהָם** אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב
 2 **גוֹי¹**, וּמֵבִיא עַל־זֶה בְּתוֹרָה אֹרֵי סֵפֶר מֵאֲמָרֵי חֲסִידוֹת שֶׁל אֲדֹמ״ר
 3 הֶזְקֵן לַפְרָשִׁיּוֹת הַתּוֹרָה עַל הַחֹמְשִׁים בְּרֵאשִׁית וּשְׁמוֹת רִישׁ רֵאשׁ, תַּחֲלִילַת
 4 **פְּרָשְׁתָּנוּ²** פִּרְשַׁת הַשְּׁבוּעַ שֶׁלֵּנוּ,
 5 פִּרְשַׁת וֵאֵרָא (דִּי חֲסִידֵי־יִשְׁעַ
 6 **פְּרָשָׁה** הַפְרָשָׁה הַחֲסִידִית (כִּךְ
 7 נִקְרָאִים מֵאֲמָרֵי הַחֲסִידוֹת שֶׁבִסְפֵר
 8 'תּוֹרָה אֹרֵי הַנּוֹכַר וְהַמֵּאֲמָרִים בִּסְפֵר
 9 'לְקוּטֵי תּוֹרָה' בּוּ מוֹפִיעִים מֵאֲמָרִים שֶׁל
 10 אֲדֹמ״ר הֶזְקֵן לַפְרָשִׁיּוֹת הַתּוֹרָה
 11 בַּחֹמְשִׁים וַיִּקְרָא, בַּמְדַּבֵּר וּדְבָרִים.
 12 וּמֵבִיא בַּתַּחֲלִיל הַמֵּאֲמָרִים בְּתוֹרָה
 13 אֹרֵי לַפְרָשַׁת וֵאֵרָא, בְּשָׁבוּעַ הַזֶּה),
 14 **דִּ"וֵּאֲרָא** יֵשׁ בּוּ שְׁנֵי פְרוּשִׁים. אֶחָד, לְשׁוֹן עֶבֶר
 15 שְׁנֵי פְרוּשִׁים. אֶחָד, לְשׁוֹן עֶבֶר
 16 כְּלוּמַר, נִרְאִיתִי וְהַתְּגַלִּיתִי בְּעֵבֶר
 17 שְׁנֵי פְרוּשִׁים הַקְדוּש־בְּרוּךְ־הוּא
 18 לְאֲבוֹת. וְהַשְּׁנִי, לְשׁוֹן עֶתִיד
 19 שֶׁהוּא לְשׁוֹן הַזֶּה, כְּלוּמַר, לְשׁוֹן
 20 שֶׁמְדַבֵּר אֶל הַעֲתִיד בְּאֹפֶן הַמִּדִּי, מֵאֵז
 21 שֶׁהֲרָבִירִים נִאֲמָרוּ לְמֹשֶׁה רַבֵּנוּ וְהִלָּא
 22 שֶׁתְּמִיד יֵשׁ בְּחִינָה זֹאת שֶׁל
 23 הַתְּגִלוֹת אֲלוּקִית בְּחִינַת 'וֵאֵרָא' בְּכֹל
 24 זְמַן וּבְכֹל מְקוֹם וּבְכֹל אֶחָד
 25 מִיִּשְׂרָאֵל וְכַפִּי שִׁיתְבָּאָר עוֹד לְהֵלֵן.
 26 וּמֵבִיא בְּזֶה אֲדֹמ״ר הֶזְקֵן, בְּמֵאֲמֵר
 27 הַנּוֹכַר בְּתוֹרָה אֹרֵי פִרְשַׁת וֵאֵרָא,
 28 דִּהְיֵה אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל³
 29 בְּגֵמְרָא אֵין קוֹרִין אֲבוֹת אֶלָּא
 30 לְשִׁלְשָׁה, אֲבֵרָהִם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב, מִפְּנֵי
 31 חֲשִׁיבוּתָם הַמִּיּוּחָדָת (אֲבֵל הַשְּׁבִטִים
 32 לֹא נִקְרָאִים 'אֲבוֹת') וּמֵאֲמֵר זֶה מוֹבֵן
 33 גַּם שֶׁלֵּכַל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ קֶשֶׁר
 34 לְאֲבוֹת וְהַמְשָׁמְעוֹת הַפְּנִימִית הִיא
 35 שְׁבִיחַת הָאֲבוֹת הַמַּעֲלָה הַרוּחָנִית
 36 הַגְּדוּלָה שֶׁל אֲבֵרָהִם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב הִיא
 37 יְרוּשָׁה לְבְנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם בְּכֹל
 38 דוֹר וָדוֹר, לְכֹל חֵד לְפִנּוּם שִׁיעוּרָא דִּילֵיהּ לְכֹל אֶחָד (מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
 39 בְּנֵיהֶם שֶׁל אֲבוֹת) לְפִי הַשִּׁיעוּר וְהַיְכוּלוֹת שֶׁלוּ. כְּלוּמַר, אֲמַנֵם בְּחִינַת אֲבוֹת
 40 לֹא מֵאִירָה וּפּוֹעֵלַת כֹּל כֹּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִידָה שׁוּוֹה אֲלֵא כֹּל אֶחָד בְּחַחֲאֵם לְרַמָּה

**בס"ד. שבת פרשת וארא,
מברכים החודש שבט ה'תשמ"ח.
(הנחה בלתי מוגה)**

וַאֲרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב גוֹי¹,
 וּמֵבִיא עַל־זֶה בְּתוֹרָה אֹרֵי רִישׁ
 פְּרָשְׁתָּנוּ² (דִּי חֲסִידֵי־יִשְׁעַ פְּרָשָׁה בְּשָׁבוּעַ הַזֶּה),
 דִּ"וֵּאֲרָא יֵשׁ בּוּ שְׁנֵי פְרוּשִׁים. אֶחָד, לְשׁוֹן עֶבֶר
 שְׁנֵי פְרוּשִׁים לְאֲבוֹת. וְהַשְּׁנִי, לְשׁוֹן עֶתִיד שֶׁהוּא
 לְשׁוֹן הַזֶּה, שֶׁתְּמִיד יֵשׁ בְּחִינָה זֹאת בְּכֹל זְמַן וּבְכֹל
 מְקוֹם וּבְכֹל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל. וּמֵבִיא בְּזֶה, דִּהְיֵה
 אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל³ אֵין קוֹרִין אֲבוֹת אֶלָּא
 לְשִׁלְשָׁה, שְׁבִיחַת הָאֲבוֹת הִיא יְרוּשָׁה לְבְנֵיהֶם
 אַחֲרֵיהֶם בְּכֹל דוֹר וָדוֹר, לְכֹל חֵד לְפִנּוּם שִׁיעוּרָא
 דִּילֵיהּ. [וְהִינּוּ, שְׁפָל עֲנִינֵי הָאֲבוֹת עוֹבְרִים
 בִּירוּשָׁה לְכֹל בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם עַד סוֹף הָעוֹלָם,
 שֶׁהָרִי דִין הִירוּשָׁה הוּא שֶׁהִיִּרְשׁ יוֹרֵשׁ הַכֹּל, וְגַם
 אֵינוּ נוֹגֵעַ מַעֲמָדוֹ וּמַצְבּוֹ שֶׁל הִיִּרְשׁ, וְצָרִיף רַק
 שְׁתֵּהִיָּה מְצִיאוֹת הִיִּרְשׁ, שְׁזֶה לְבַד מִסְפִּיק
 לְשִׁיחָה יוֹרֵשׁ הַכֹּל⁴]. אֶבֶל שְׁאָר בְּחִינּוֹת וּמַעֲלוֹת
 הַצְּדִיקִים, כְּגוֹן הַשְּׁבִטִים רְאוּבֵן שְׁמַעוֹן וְלוֹי [שְׁלֹכַל
 אֶחָד מֵהֶם יִשְׁנֹו אֶפֶן עֲבוֹדָה מִיַּחַד, כְּמֵבִיא בְּמִקְוֵם אַחֵר⁵
 בַּחֲסִידוֹת שְׂרָאוּבֵן עוֹבֵד אֵת ה' בְּדֶרֶךְ
 שֶׁל רֵאִיָּה בֵּאלוּקוֹת, שְׁמַעוֹן עוֹבֵד אֵת
 ה' בְּדֶרֶךְ שֶׁל שְׁמִיעָה בֵּאלוּקוֹת וְכֵן
 הִלָּא לְגַבִּי שְׂאֵר הַשְּׁבִטִים, וְעַל־
 דֶּרֶךְ־זֶה יִשְׁשַׁכֵּר וּזְבוּלוֹן⁶,
 שִׁישְׁכֵר עוֹבֵד אֵת ה' בְּאֲמַצְעוֹת לִימוֹד
 הַתּוֹרָה וּזְבוּלוֹן עוֹסֵק בְּמִסְחָר וְתוֹמֵךְ
 בִּישְׁשַׁכֵּר כְּמֵבִיא בְּמִקְוֵם אַחֵר⁷,
 וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה בְּשְׂאָר
 הַשְּׁבִטִים⁸ שֶׁלֵּכַל אֶחָד מֵהֶם יֵשׁ דוֹךְ
 הַמִּיּוּחָדָת רַק לוֹ בְּעִבּוֹדָת ה', יֵשׁ לָהּ
 אָדָם שְׂאֵין בּוּ כָּלֵל בְּחִינּוֹת
 וּמְדַרְגּוֹת אֵלוֹ לְמַשֵּׁל, יִיתְכֵן
 שְׁמִישְׁהוּ מִשְׁבֵּט רְאוּבֵן יַעֲבֹד אֵת ה'
 בְּדֶרֶךְ מִסּוּיִמַת מִבְּלֵי שִׁיהִיו בּוּ כֹלֵל
 עֲנִינֵי עֲבוֹדַת ה' שֶׁל שְׁבֵט שְׁמַעוֹן [כִּי
 הַשְּׁבִטִים מְמַשְׁכִּים וּמוֹרִישִׁים מַעֲנִינֵיהֶם הַרוּחָנִים רַק
 לְצִאֲצֵאֵיהֶם מֵאוֹתוֹ הַשְּׁבֵט וְלֹא לְבְנֵי שְׁבִטִים אַחֲרִים, וְלִכְּנֵן אֵין
 קוֹרְאִין לָהֶם לְשָׁנִים עֶשֶׂר הַשְּׁבִטִים אֲבוֹת, וְהַתּוֹאֵר 'אֲבוֹת' נִתֵן רַק

42 הַרוּחָנִית הָאִישִׁית שֶׁלוּ, אֲבֵל מְכֹל מְקוֹם בְּחִינַת הָאֲבוֹת קִימַת כֹּל יְהוּדִי, יְהִיה
 43 מְצִבּוֹ הַרוּחָנִי אֲשֶׁר יְהִיה. [וְהִינּוּ, שְׁפָל עֲנִינֵי הָאֲבוֹת כֹּל הַעֲנִינִים
 44 הַרוּחָנִים שֶׁל אֲבֵרָהִם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב עוֹבְרִים בִּירוּשָׁה לְכֹל בְּנֵיהֶם
 45 אַחֲרֵיהֶם עַד סוֹף הָעוֹלָם, בְּכֹל הַדְּרוֹת, לֹלָּא הַפְּסֵק, וְהִדְבֵּר דוּמָה לְדִין
 46 הִירוּשָׁה שֶׁל נִכְסִים גְּשְׁמִיִם שְׁהָרִי
 47 דִין הִירוּשָׁה שֶׁל אָדָם שֶׁנִּפְטֵר מִן
 48 הָעוֹלָם הוּא שֶׁהִיִּרְשׁ יוֹרֵשׁ
 49 הַכֹּל, כֹּל מָה שֶׁהִיה בְּעִלּוֹתוֹ שֶׁל
 50 הַמּוֹרִישׁ וְלֹא רַק חֵלֶק מִנְכִּסֵּי וְגַם
 51 אֵינוּ נוֹגֵעַ אֵין חֲשִׁיבוֹת לְעִנֵּן
 52 מַעֲמָדוֹ וּמַצְבּוֹ שֶׁל הִיִּרְשׁ
 53 שֶׁהָרִי הִירוּשָׁה הִיא לֹלָּא תִנְאִי וְדִינָה
 54 שׁוּוֹה בֵּין אֵם הִיּוֹרֵשׁ הוּא אָדָם נַעֲלָה
 55 וּבֵין אֵם לֹא, וְצָרִיף רַק שְׁתֵּהִיָּה
 56 מְצִיאוֹת הִיִּרְשׁ, שְׁזֶה לְבַד
 57 עֲצֵם מְצִיאוֹתוֹ שֶׁל הִיּוֹרֵשׁ מִסְפִּיק
 58 שְׁתֵּהִיָּה יוֹרֵשׁ הַכֹּל⁴]. אֶבֶל
 59 שְׂאָר בְּחִינּוֹת וּמַעֲלוֹת
 60 הַצְּדִיקִים, כְּגוֹן הַשְּׁבִטִים
 61 רְאוּבֵן שְׁמַעוֹן וְלוֹי [שְׁלֹכַל
 62 אֶחָד מֵהֶם יִשְׁנֹו אֶפֶן עֲבוֹדָה
 63 מִיַּחַד, כְּמֵבִיא בְּמִקְוֵם אַחֵר⁵
 64 בַּחֲסִידוֹת שְׂרָאוּבֵן עוֹבֵד אֵת ה' בְּדֶרֶךְ
 65 שֶׁל רֵאִיָּה בֵּאלוּקוֹת, שְׁמַעוֹן עוֹבֵד אֵת
 66 ה' בְּדֶרֶךְ שֶׁל שְׁמִיעָה בֵּאלוּקוֹת וְכֵן
 67 הִלָּא לְגַבִּי שְׂאֵר הַשְּׁבִטִים, וְעַל־
 68 דֶּרֶךְ־זֶה יִשְׁשַׁכֵּר וּזְבוּלוֹן⁶,
 69 שִׁישְׁכֵר עוֹבֵד אֵת ה' בְּאֲמַצְעוֹת לִימוֹד
 70 הַתּוֹרָה וּזְבוּלוֹן עוֹסֵק בְּמִסְחָר וְתוֹמֵךְ
 71 בִּישְׁשַׁכֵּר כְּמֵבִיא בְּמִקְוֵם אַחֵר⁷,
 72 וְעַל־דֶּרֶךְ־זֶה בְּשְׂאָר
 73 הַשְּׁבִטִים⁸ שֶׁלֵּכַל אֶחָד מֵהֶם יֵשׁ דוֹךְ
 74 הַמִּיּוּחָדָת רַק לוֹ בְּעִבּוֹדָת ה', יֵשׁ לָהּ
 75 אָדָם שְׂאֵין בּוּ כָּלֵל בְּחִינּוֹת
 76 וּמְדַרְגּוֹת אֵלוֹ לְמַשֵּׁל, יִיתְכֵן
 77 שְׁמִישְׁהוּ מִשְׁבֵּט רְאוּבֵן יַעֲבֹד אֵת ה'
 78 בְּדֶרֶךְ מִסּוּיִמַת מִבְּלֵי שִׁיהִיו בּוּ כֹלֵל
 79 עֲנִינֵי עֲבוֹדַת ה' שֶׁל שְׁבֵט שְׁמַעוֹן [כִּי
 80 הַשְּׁבִטִים מְמַשְׁכִּים וּמוֹרִישִׁים מַעֲנִינֵיהֶם הַרוּחָנִים רַק
 81 לְצִאֲצֵאֵיהֶם מֵאוֹתוֹ הַשְּׁבֵט וְלֹא לְבְנֵי שְׁבִטִים אַחֲרִים, וְלִכְּנֵן אֵין
 82 קוֹרְאִין לָהֶם לְשָׁנִים עֶשֶׂר הַשְּׁבִטִים אֲבוֹת, וְהַתּוֹאֵר 'אֲבוֹת' נִתֵן רַק

(1) ריש פרשתנו (וארא ו, ג). (2) נה, א, וראה גם תו"ח פרשתנו צה, כ. אוה"ת פרשתנו (כרך ח) ע' ב'תתסה ואילך. (3) ברכות טז, ב. (4) ראה רמב"ם ה'ל' נחלות פ"א ה"ג ואילך. (5) ראה תו"א ר"פ ויחי (מה, א ואילך). ועוד. (6) ראה ברכה לג. ית. ובמאמרי חז"ל עה"פ (תנחומא ויחי יא. פירש"י ברכה שם. וראה ויק"ר פכ"ה, ב). (7) לקו"ת חוקת פג, כ. ועוד. וראה לקו"ש ח"ל ע' 134 ואילך. (8) ראה במדב"ר פי"ג, יד ואילך.

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב גו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

44 של מידת הרחמים, מידת התפארת ב'תניא'¹² שם מבואר כיצד לעבוד את
45 ה' על-ידי התעוררות רחמים, וזה לשונו: "... דרך ישר לפני איש לעסוק
46 בתורה ומצות לשמן על-ידי מידתו של יעקב אבינו עליו השלום שהיא מידת
47 הרחמים לעורר במחשבתו תחלה רחמים רבים לפני ה' על ניצוץ אלוהות
48 המחיייה נפשו אשר ירד ממקורו חיי

49 החיים אין סוף ברוך-הוא... ונתלבש
50 במשכא דחויא [עור נחש] הרחוק
51 מאור פני המלך בתכלית ההרחק...
52 ובפרט כשיזכור על כל מעשיו ודבוריו
53 ומחשבותיו מיום היותו אשר לא
54 טובים המה... ועל זה נאמר וישוב אל
55 ה' וירחמהו לעורר רחמים רבים על
56 שם ה' השוכן אתנו... וזהו שאמר
57 הכתוב וישק יעקב לרחל וישא את
58 קולו ויבך. כי רחל היא כנסת ישראל
59 מקור כל הנשמות. ויעקב במדתו
60 העליונה שהיא מדת הרחמים
61 שבאצילות הוא המעורר רחמים רבים
62 עליה. וישא את קולו למעלה למקור
63 הרחמים העליונים הנקרא אב הרחמים
64 ומקורם. ויבך לעורר ולהמשיך משם
65 רחמים רבים על כל הנשמות ועל מקור
66 כנסת ישראל להעלותו מגלותו ולייחד
67 ביחוד העליון אור אין סוף ברוך
68 הוא...". וישלשה ענינים אלו
69 אהבת ה', יראת ה' ועבודת ה' במידת
70 הרחמנות נמשכים לכל אחד
71 ואחד מישראל בירושה
72 משלשת האבות שכל אחד מהם
73 הוריש לכל אחד מישראל את הענין
74 המיוחד לו, שבכל אחד מישראל
75 ישנו ענין אהבת ה' בירושה
76 מאברהם ויראת ה' בירושה מיצחק
77 וענין הרחמים (תפארת)¹³

78 בירושה מיעקב, וכפי שמבואר בחסידות, עבודת ה' צריכה להיות בשילוב של
79 כל המידות יחד, כפי שהיה אצל האבות עצמם שאברהם עבד את ה' בעיקר
80 באהבה אבל הייתה בו גם מידת היראה וכן ביצחק וביעקב (וכמבואר ב'אגרת
81 הקודש' שבספר התניא, סימן יב: "וכדכתיב באברהם שהוא מידת
82 החסד והאהבה "עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה", על ידי שלבש מידת
83 הגבורה ויעקוד את יצחק בנו ויקח את המאכלת כו', ומה שאמר הכתוב
84 אברהם אוהבי ופחד יצחק הנה הפרש וההבדל הזה הוא בבחינת גילוי
85 והעלם שבמדת יצחק הפחד הוא בבחינת גילוי והאהבה מסותרת בבחינת
86 העלם והסתר וההיפך במדת אברהם אבינו עליו השלום, וזהו שאמר דוד

1 לאברהם יצחק ויעקב משום שלא כל עבודתם של שנים עשר
2 השבטים שיכת לכל אחד ואחד מישראל, מה-שאיין-כן
3 האבות צריך להיות ענינם התכנים של עבודת ה' של האבות בכל
4 אדם, משום שהם האבות שרש ומקור כל נשמות ישראל מכל
5 השבטים.

6 ויש לומר, שענין זה הקשר של
7 כל יהודי לאבות והעובדה שהוא
8 יורש שלהם נרמז גם בפרוש
9 רש"י ריש בראש, תחילת
10 פרשתנו, שפרש "וארא, אל
11 האבות", דלכאורה מאי
12 קמשמע-לן מה משמיע ומחדש
13 לנו רש"י במילים אלו, והרי מפורש
14 בכתוב ש"וארא" הוא לאברהם יצחק
15 ויעקב (ולפי פשוטו של מקרא
16 יש לומר בביאור פונתו של רש"י
17 בתוספת 'אל האבות', שענין
18 "וארא אל אברהם אל יצחק
19 ואל יעקב" וגו' הנה מצד
20 ה'צד השנה' המכנה המשותף
21 שבהם באברהם יצחק ויעקב,
22 העובדה שהם האבות), אלא פונתו
23 לפי פנימיות הדברים לרמז, שענין
24 זה ההתגלות האלוהית של "וארא"
25 כפי שהייתה אל האבות נמשך לכל
26 בני ישראל מצד זה שאברהם
27 יצחק ויעקב (שאצלם הנה
28 "וארא") הרי הם האבות של
29 כל ישראל, המורשישים להם
30 לכל ישראל ענין זה ולכן כתב זאת
31 רש"י כפירוש למילה "וארא" - "אל
32 האבות", לרמוז לכן שאברהם יצחק
33 ויעקב הורישו את "וארא" לכל אחד
34 ואחד מבני ישראל (בכל זמן ובכל
35 מקום, כאמור לעיל), כי הם האבות של בני ישראל.

36 ובאור הענין (תכן עבודת ה' של האבות הנמשכת בירושה
37 לכל אחד ואחד מישראל⁹), הנה עקר עבודתו של אברהם
38 היא אהבת ה', וכמו שכתוב¹⁰ כנבואת ישעיה אברהם אוהבי.
39 ועבודתו של יצחק היא בעיקר העבודה של יראת ה', כמו
40 שכתוב¹¹ בתורה שיעקב אבינו, בנו של יצחק, אמר ופחד יצחק הנה
41 לי. ועבודתו של יעקב היא במדת התפארת והרחמים
42 שבינתים, שהיא מידה של 'ביניים', בין מידת האהבה (ששורשה במידת
43 החסד) למידת הפחד והיראה (ששורשה במידת הגבורה) (כמבאר ענינה

9) בהבא לקמן - ראה תו"א פרשתנו נו, א. תו"ח שם צח, ב ואילך. אוה"ת שם ע' ב'תתעח ואילך. (10) ישע"י מא, ת. וראה אגה"ק סי"ג. (11) ויצא לא, מב, וראה אגה"ק שם. (12) פמ"ה. (13) ראה תניא ספל"ח. פמ"ד ואילך.

ביאור בדרך אפשר

1 המלך עליו השלום מה רב טובך וגוי כלומר שמדת הטוב והחסד אשר היא
 2 בבחינת העלם והסתור אצל כל מי ששורש נשמתו מבחינת שמאל הנקרא בשם
 3 יראיך... הנה אף שהוא טוב הגנוז וצפון, אף על פי כן הוא רב וגדול מאד
 4 כמו מדת הגדולה והחסד ממש שמבחינת ימין, ושתייהן הן מבחינת גילוי בלי
 5 גבול ומידה ושיעור. וזהו שכחוב מה
 6 רב טובך, כלומר בלי גבול ומידה בין
 7 הטוב אשר צפנת ליראיך ובין אשר
 8 פעלת לחוסים בך, שהם בעלי הביטחון
 9 שמבחינת ימין וחסדו וטובם הוא גם
 10 כן בבחינת גילוי והתפשטות נגד בני
 11 אדם ולא בבחינת צמצום והסתור
 12 כלל". ויתר על כן, לא זו בלבד
 13 שכל שלושת העניינים, האבים בירושה
 14 משלושת האבות, קיימים בכל יהודי
 15 אלא שענין זה ישנו בעבודת
 16 כל יום ויום, היינו כדבר קבוע
 17 ותמיד, שזהו מה שאומרים
 18 בתפלת העמידה תפילת שמונה-
 19 עשרה הנאמרת בעמידה בכל יום
 20 "אלקי אברהם, אלקי יצחק
 21 ואלקי יעקב", ומזכירים את כל
 22 שלושת האבות, כי בתפלת כל
 23 יום ישנן שלש עבודות אלו
 24 ויש לשלב בתפילה את כל שלושת
 25 הדברים האמורים של אהבה, יראה
 26 ורחמים.
 27 ועוד זאת, שעבודה זו
 28 שבעיקרה היא עבודה רוחנית, כאמור
 29 לעיל, מביאה בסופו של דבר גם
 30 לידי מעשה בלימוד התורה וקיום
 31 המצוות בפעל, וכמו בענין
 32 האהבה, שעל-ידי שפועל
 33 בעצמו (על-ידי ההתבוננות
 34 המתאימה כמבואר בחסידות
 35 בהרחבה כיצד ההתבוננות בגדולת ה'
 36 מעוררת רגש של אהבת ה' ורצון להתקרב אליו ולדבוק בו) גלוי אהבת
 37 ה', הרי זה מביא אותו את האדם שהתעורר ברגש של אהבת ה'
 38 למעשה בפעל, שעושה מה שהאהוב (הקב"ה) אוהב
 39 ורוצה והרי התורה והמצוות הם רצון ה'. ועל-דרך-זה הוא בענין
 40 היראה, שעל-ידי התעוררות רגש היראה והפחד שבלבו, הרי
 41 הוא האדם שירא את ה' נמנע מלעשות הפך רצון ה', והינו
 42 לא הימנעות מלעבור עבירה (רק) מתקמת יראת העגש הצפוי לעוברי
 43 עבירה וכיוצא בזה, שגם זו יראת ה' אבל זוהי יראה בדרגה נמוכה אלא

ביאור בדרך אפשר

44 הכוונה גם להימנעות מעבירה מעצם יראת ה'. ועל-דרך-זה הוא
 45 בענין הרחמים, דלאחר שמתבונן בכל העניינים, של גדולת
 46 ה' הרי הוא בא לידי מסקנא שכל השגתו וכו', עד כמה שעלה
 47 בידו להבין ולהשיג בענייני אלוקות אינה בערך כלל, הרי זה, לאמיתו
 48 של דבר, ללא כל ערך, ללא יחס
 49 והשוואה, לגבי גדולת ה' באמת שהיא
 50 למעלה מעלה, לאין שיעור, ממה
 51 שהאדם מסוגל להבין ולהשיג ומזה
 52 מההכרה של ריחוק הערך והפער
 53 העצום בינו לבין גדולת ה', בא לידי
 54 רגש של רחמנות גדולה על
 55 נפשו.
 56 ועוד זאת, קיים גורם נוסף שמעורר
 57 באדם רגש של רחמנות על נשמתו,
 58 שמתבונן שאין ביכולתו
 59 להשיג גדל הרחמנות על
 60 נפשו, כלומר, האדם מתבונן בכך
 61 שלאמיתו של דבר, בגלל שסוף סוף
 62 ההבנה וההשגה שלו בעניינים רוחניים
 63 מוגבלת, הוא לא מסוגל להבין עד כמה
 64 באמת גדולה הרחמנות על נשמתו
 65 (בגלל הירידה לגוף גשמי בעולם הזה,
 66 ובמיוחד אם האדם עשה היפך רצון ה')
 67 עד שמבקש מהקדוש-ברוך-הוא
 68 שיהיה "ברחמיך הרבים רחמי
 69 של הקדוש-ברוך-הוא שהם רבים'
 70 במוכן של בלי גבול, רחם
 71 עלינו" שיעורר רחמים
 72 רבים מלמעלה וכו', שזהו
 73 ענינו של יעקב שמידתו היא מידת
 74 הרחמים (פנ"ל וכפי שהובא לעיל
 75 מספר התניא), הרי רגש זה
 76 ההכרה וההרגשה בגודל הרחמנות על
 77 נשמתו מביא אותו לידי מעשה
 78 בפעל (וכפי שמבואר בתניא שם
 79 שבעקבות הרחמנות, האדם מתעורר לדבוק בקדוש-ברוך-הוא ולהתאחד עימו
 80 וזאת על-ידי תורה ומצוות בפועל, "... התקשרות דיבור האדם בדבר ה' זו
 81 הלכה וכן מחשבה במחשבה ומעשה במעשה שהוא מעשה המצוות. ובפרט
 82 מעשה הצדקה וחסד... ועסק התורה בדבור ומחשבת העיון...").
 83 וזהו הפירוש הפנימי בדברי רש"י בתחילת הפרשה "וארא, אל
 84 האבות", ד"וארא" הוא כאמור לעיל בתחילת המאמר לשון עבר
 85 נגליתי ונראיתי בעבר וגם לשון הנה, הנני נראה ומתגלה, כי עבודת
 86 האבות בשלשה העניינים, אהבה יראה ורחמים, כמבואר

(14 ראה "התמים" חוברת ד עי מד [קפז, ב] ואילך. אגרות קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח ג ע' תכה. תלז. ועוד. 15) תניא שם (פמ"ה). (16) ברכות ק"ש.

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב גו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

45 וביכולות שלו) כמו שכתוב¹⁹ תורה צוה לנו משה מורה
46 קהלת יעקב, שנמסר ענין התורה בירושה לכל אחד
47 מישראל.

48 והולך ומבאר מהו היתרון המיוחד בירושה של התורה שהיא על-ידי משה
49 רבנו, לגבי הירושה של האהבה
50 והיראה והרחמים שהיא על ידי
51 האבות.

52 והענין הוא, דהגם שעבודת
53 האבות בשלשה הקוין הנ"ל
54 (אהבה, יראה ורחמים), הרי
55 אף שהיא עבודה נעלית
56 ביותר, מכל-מקום על-ידי
57 עבודה זו אין האדם מתבטל
58 ממציאותו, אלא עדיין נשאר בתוך
59 הגדרים וההגבלות של המציאות
60 האישית שלו, כמובן מזה גופא
61 עצמו שישנה התחלקות
62 שלשה ענינים אלו ואילו האדם
63 היה מתבטל לגמרי אזי היה עובד את
64 ה' באהבה בדיוק כמו ביראה או
65 ברחמים ועצם השייכות והנטייה לאחד
66 הקוים יותר מאשר לקו אחר היא
67 הוכחה שהאדם מוגדר בגדרים של
68 מציאות מסוימת ותכונות ונטיות
69 מסוימות. מה שאין-כן עבודת
70 משה הוא ענין הבטול
71 בתכלית עד ליציאה מחלטת
72 מהגדרים וההגבלות של המציאות
73 האישית. וזהו הטעם הפנימי על מה
74 שתחדוש של משה היה ענין
75 התורה (פנ"ל), שעל-ידי
76 התורה נעשה האדם העובד את ה'
77 בבחינת בטול בתכלית,
78 שמתבטל לגמרי ונעשה
79 "חד" אחד, מציאות אחת, עם
80 הקב"ה נותן התורה, וכמבאר
81 ב'תנא'²⁰ שעל-ידי למוד
82 התורה נעשה יחוד התאחדות
83 נפלא שאין יחוד כמוהו
84 וכערכו נמצא פלל, התאחדות
85 שאין לה דמיון בשום דבר אחר, של
86 האדם הלומד תורה עם
87 הקב"ה נותן התורה, וכאשר
88 עבודתו הרוחנית של האדם היא בתכלית הבטול, הרי הוא

1 לעיל, שהייתה בעבר, בימי האבות, ישנה בהווה בכל אחד ואחד
2 מישראל עד סוף כל הדורות.

3 ויש להוסיף בזה, שלא רק שעצם עבודת האבות עבודת ה'
4 בשלושת הענינים שהיו אצל האבות (אהבה יראה ורחמים) ישנה
5 תמיד בכל אחד מישראל,

6 ובניו ובניו בניו אחרינו עד
7 סוף כל הדורות, שכל אחד ואחד
8 מהם עובד את ה' בכל אחד משלושה
9 ענינים אלה אלא עוד זאת,
10 שגם גלוי האלקות שהיה
11 אצל האבות ("וארא, אף
12 האבות"), גם זה ישנו בכל
13 אחד ואחד מישראל עד סוף
14 כל הדורות והאלוקות נמשכת,
15 בעצם, לכל יהודי, בכל זמן ובכל
16 מקום.

17 אמנם אף-על-פי-כן¹⁷ הרי כתיבו ושמי הו' לא נודעתי להם, שאצל האבות לא היה גלוי שם הו', ורק למשה נאמר¹⁸ לכן אמר לבני ישראל אני הו', שהיה על-ידו גלוי הו' שבמתן-תורה. וגם ענין זה ישנו בכל אחד ואחד מישראל, שהרי גם ענין התורה שנמסר על-ידי משה במתן-תורה הוא באופן של ירושה, כמו שכתוב¹⁹ תורה צוה לנו משה מורה קהלת יעקב, שנמסר בירושה לכל אחד מישראל. והענין הוא, דהגם שעבודת האבות בשלשה הקוין הנ"ל (אהבה, יראה ורחמים), הרי אף שהיא עבודה נעלית ביותר, מכל-מקום על-ידי עבודה זו אין האדם מתבטל ממציאותו, כמובן מזה גופא שישנה התחלקות שלשה ענינים אלו. מה שאין-כן עבודת משה הוא ענין הבטול בתכלית. וזהו מה שתחדוש של משה היה ענין התורה (פנ"ל), שעל-ידי התורה נעשה האדם העובד את ה' בבחינת בטול בתכלית, שמתבטל לגמרי ונעשה "חד" עם הקב"ה נותן התורה, וכמבאר ב'תנא'²⁰ שעל-ידי למוד התורה נעשה יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו וכערכו נמצא פלל, של האדם הלומד תורה עם הקב"ה נותן התורה, וכאשר עבודתו היא בתכלית הבטול, הרי הוא

17 אמנם אף-על-פי-כן¹⁷ למרות
18 גודל העילוי של עבודת האבות וגודל
19 העילוי של גילוי האלוקות שהיה אל
20 האבות, הרי כתיבו
21 ל'וארא אל אברהם ואל יצחק ואל
22 יעקב', ושמי הו' לא נודעתי
23 להם, שאצל האבות אמנם היה
24 גילוי אלוקות, אבל לא היה גלוי
25 שם הו', שמורה על אלוקות
26 בדרגות גבוהות ביותר (וכמובא בקבלה
27 וחסידות ששם הו' נקרא 'שם המיוחד'
28 ו'שם העצם') ורק למשה
29 נאמר¹⁸ לכן אמר לבני
30 ישראל אני הו', שהיה על-
31 ידו גלוי הו' שבמתן-תורה.
32 וגם ענין זה לא רק גילוי האלוקות
33 שהיה לאבות, אלא גם גילוי האלוקות
34 שהיה רק למשה רבנו במתן תורה
35 ישנו בכל אחד ואחד
36 מישראל, שהרי לא רק התכונות
37 של אהבת ה' ויראת ה' ומידת הרחמים
38 שהיו אצל האבות באו לבני ישראל
39 בירושה אלא גם ענין התורה
40 שנמסר על-ידי משה במתן-
41 תורה הוא באופן של ירושה,
42 ולכן הוא שייך ובה לכל אחד ואחד
43 מישראל (כמבאר לעיל בתחילת
44 המאמר שעצם מציאותו כיוודש מקנה לו את הירושה ואין זה תלוי במעלות

(17) בהבא לקמן - ראה תו"א שם נה, א. 18) פרשתנו ו, ו. 19) ברכה לג, ד. 20) פ"ה.

ביאור בדרך אפשר

1 לְמַעַלְה מֵהִתְחַלְקוֹת שְׁלֹשׁ הַמִּדּוֹת הַנִּלְוֹת וְאִין הוּא נוֹטֵה לְאֵהֳבָה
 2 יוֹתֵר מֵאֲשֶׁר לִירָאָה אוֹ לְהִיפֵךְ אֵלָּא עֲבוּדְתוֹ נַעֲרַת תַּחוּשׁוֹת וְנִטְיוֹת אִישִׁיּוֹת כִּי
 3 כָּל הַמְצִיאוֹת שְׁלוֹ בְטֵלָה וּמְבוֹטֵלֹת לְאִלּוּקוֹת. וְזֶהוּ הַעֲבוּדָה מֵתוֹךְ בִּטּוּל
 4 מוֹחֵלֵט לְמַעַלְה מֵהַעֲבוּדָה בְּשֵׁלֹשׁ הַמִּדּוֹת הַנִּלְוֹת שֶׁהִיא עֲבוּדָה
 5 מוֹגְבֵלֹת וּמוֹגֵדֵרֹת וְלִכְּנֵי יֵשׁ בֵּהּ הַבְּדִלִים
 6 בֵּין אֵהֳבָה וִירָאָה וְלֵהִיפֵךְ.
 7 וְזֶהוּ גַם הַתּוֹכֵן הַפְּנִימִי שֶׁל מֵה
 8 שְׂכֵתוֹב²¹ בַּחֲרוּה בַּפְּרִשְׁת 'שְׁמַע
 9 יִשְׂרָאֵל' וְאֵהֳבָת אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ
 10 בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל
 11 מְאֹדְךָ, דְּהֵאֲהָבָה שֶׁהָאָדָם אוֹהֵב
 12 אֵת ה' "בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ"
 13 הָרִי הִיא שְׂיִכֵּת לְהִתְחַלְקוֹת
 14 כַּחוֹת הַנֶּפֶשׁ וּמִדּוֹת הַנֶּפֶשׁ
 15 וְכֹו', לְאוֹתוֹן דְּרוּגוֹת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם שִׁישׁ
 16 בְּהֵן הַבְּדִלִים מְדַרְגָּה לְדַרְגָּה וְלִכְּלֵל דְּרוּגָה
 17 וְלִכְּלֵל בַּחֲנִינָה יֵשׁ עֲנִיִּין מִיּוֹחַד, שׁוֹנָה
 18 מֵהֵאֲחֵרוֹת, וּמְדוּבָר בְּדַרְוֹת שִׁישׁ לְהֵן
 19 הַגֵּדְרוֹת וְהַגְּבֻלוֹת וְלִכְּנֵי גַם הֵאֲהָבָה הִיא
 20 בְּמִידָה מוֹגֵדֵרֹת וּמוֹגְבֵלֹת, מֵהֵ
 21 שְׂאִין־כֵּן "בְּכָל מְאֹדְךָ" הִיא
 22 לְמַעַלְה מֵהִתְחַלְקוֹת כַּחוֹת
 23 הַנֶּפֶשׁ, אֵהֳבָת ה' בְּעוֹמֵק וּפְנִימִיּוֹת
 24 הַנֶּפֶשׁ שֶׁלְמַעַלְה מֵחִילּוּקֵי הַדְּרוּגוֹת
 25 וְלַמַּעַלְה מֵהַגֵּדְרוֹת וְהַגְּבֻלוֹת, כִּי
 26 עֲבוּדָה זֹו שֶׁל אֵהֳבָת ה' 'בְּכָל מְאֹדְךָ'
 27 הִיא לְמַעַלְה מִמְּדִידָה
 28 וְהַגְּבֻלָּה²², אֵהֳבָת ה' לְלֵא גְבוּל,
 29 כְּמֵאֲמַר הַמְּשֻׁנָּה²³ עַל פֶּסוּק זֶה
 30 שֶׁמְאֹדְךָ פִּירוּשׁוֹ "בְּכָל מְדָה
 31 וּמְדָה שֶׁהוּא מוֹדֵד לְךָ", כְּלוּמָה,
 32 אֵהֳבָת ה' בְּאוֹתָהּ רַמָּה בֵּין אִם הַקְּדוּשׁ
 33 בְּרוּךְ־הוּא נוֹהֵג בְּאָדָם בְּמִידַת הַטוֹב
 34 וְהַחֲסֵד וּבֵין אִם הֵהֲנַהֲגָה הִיא בְּמִידָה
 35 אַחֲרָת, תְּכִלִּית הַבְּטוּל שֶׁל מְצִיאוֹת
 36 הָאָדָם, כִּךְ שֶׁלְמַצִּיאוֹת הָאִישִׁיּוֹת שְׁלוֹ
 37 וְלִמִּידָה שְׁבָה נוֹהֲגִים בּוֹ אִין מִשְׁמַעוֹת
 38 לְגַבֵּי אֵהֳבָתוֹ אֵת ה' שֶׁהִיא אֵהֳבָה לְלֵא
 39 גְבוּל וְלֵא תְנַאי.
 40 וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף בְּכָל הַנִּלְוֹת, שְׁמָה שְׂאוּמְרִים שְׂוֹאֲרָא הוּא
 41 גַם לְשׁוֹן עֲתִיד, וְאִין הַכוּוּנָה רַק לִכְךָ שֶׁהַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא הַתְּגַלָּה אֵל
 42 הָאֲבוֹת כְּעֵבֶר, אֵלָּא גַם לְעִתִּיד, הֵינּוּ הַתְּגַלּוֹת הָאִלּוּקִיּוֹת לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל בְּדוּרוֹת

ביאור בדרך אפשר

43 הַבָּאִים, הַחֵל מֵהַגִּילּוֹי בְּמִתֵּן תּוֹרָה, עַל יְדֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, כְּמִבּוּאָר לְעִיל, הָרִי
 44 זֶה כּוֹלֵל בְּמוֹכֵן רַחֵב יוֹתֵר, גַּם לְאַחֲרֵי מִתֵּן־תּוֹרָה, הֵינּוּ, שְׁגָם
 45 לְאַחֲרֵי הַעֲלוֹי שֶׁל מִתֵּן־תּוֹרָה הַנִּלְוֹת, יֵשׁנּוּ גַם הַעֲלוֹי
 46 דְּ"וֹאֲרָא, אֵל הָאֲבוֹת", הֵינּוּ עֲבוּדַת הָאֲבוֹת עֲבוּדַת ה' בְּמִידוֹת
 47 שֶׁל הָאֲבוֹת, אֵהֳבָת ה', יִרָאָת ה' וּמִידַת
 48 הַרְחָמִים, כְּמִבּוּאָר לְעִיל.
 49 וַיֵּשׁ לוֹמַר הַבְּאוּר בְּזָה, כִּי
 50 עֲנִיִּין הַבְּטוּל שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ
 51 שֶׁהוּא הַגּוֹרֵם אֵת הַגִּילּוֹי שֶׁל 'וֹאֲרָא'
 52 בְּמִתֵּן תּוֹרָה פּוֹעֵל וַיֵּשׁ לוֹ הַשְּׁפַעָה
 53 גַּם בְּעֲבוּדָה בְּשֵׁלֹשׁת הַקְּוִיִּין
 54 הַנִּלְוֹת שֶׁתְּהִיָּה בְּאִפְּן נַעֲלָה
 55 יוֹתֵר מִכְּפִי שֶׁהִיא מְצַד עֲצֻמָּה (רַק
 56 בְּגִלּל 'יְרוּשָׁה' מֵהֵאֲבוֹת), הֵן עֲבוּדַת
 57 הֵאֲהָבָה שֶׁל אֲכָרְהֵם, וְהֵן
 58 הַיִּרְאָה שֶׁל יִצְחָק, וְהֵן עֲבוּדַת
 59 הַרְחָמִים שֶׁל יַעֲקֹב, יְהִיָּה
 60 בְּאִפְּן נַעֲלָה יוֹתֵר. וְעַל־דִּרְךָ
 61 הַמְּבֹאָר בַּתּוֹרַת הַחֲסִידוֹת בְּעֲנִיִּין
 62 "בְּכָל מְאֹדְךָ", שְׂאָף שְׁעֲבוּדַת
 63 "בְּכָל מְאֹדְךָ" הִיא לְמַעַלְה
 64 מִמְּדִידָה וְהַגְּבֻלָּה כְּנִלְוֹת, וְכִיוּן
 65 שֶׁמְדוּבָר בְּאֵהֳבָת ה' שֶׁלְמַעַלְה מִגְּבוּלוֹת
 66 וְגֵדְרִים הִיָּה מִקּוֹם לוֹמַר שֶׁהִיא עֲנִיִּין
 67 נַעֲלָה בְּעוֹמֵק הַנֶּפֶשׁ וְאִין לֵה קֶשֶׁר
 68 וְהַשְּׁפַעָה גְלוּיָה עַל מְצִיאוֹת הָאָדָם,
 69 הָרִי לְאִמִּיתוֹ שֶׁל דְּבַר יִחַד עִם זֶה
 70 הַבְּטוּל שֶׁל הָאָדָם לְאִלּוּקוֹת (שֶׁהוּא
 71 הַמֵּאֲפֶשֶׁר שֶׁאֵהֳבָת ה' תְּהִיָּה 'בְּכָל
 72 מְאֹדְךָ', לְלֵא גְבוּל) הוּא בְּאִפְּן
 73 כְּזֶה שְׁחוֹדֵר בְּכָל מְצִיאוֹתוֹ וַיֵּשׁ
 74 לוֹ הַשְּׁפַעָה עַל כָּל חֲלָקֵי כּוֹחוֹת הַנֶּפֶשׁ
 75 וְעַל הַמְצִיאוֹת שֶׁל הָאָדָם, גַּם הַחֲלָקִים
 76 שֶׁהֵם מוֹגֵדֵרִים וּמוֹגְבֵלִים, וּכְדִבְרֵי
 77 הַמְּשֻׁנָּה²⁴ "בְּכָל מְאֹדְךָ, בְּכָל
 78 מְמוֹנְךָ", הֵינּוּ שְׁחוֹדֵר רַגֵּשׁ
 79 הַבִּטּוּל לְאִלּוּקוֹת וְאֵהֳבָת ה' לְלֵא גְבוּל,
 80 גַּם בְּמִמוֹנּוֹ שֶׁל אָדָם שֶׁהוּא
 81 "הַיִּקּוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם"²⁵
 82 כְּכַתּוּב בַּתּוֹרָה שֶׁרַתֵּן וְאֲבִירִים נִבְלַעוּ בְּאִדְמָה יָחַד עִם רְכוּשָׁם, כְּמֵאֲמַר
 83 רַבּוֹתֵינוּ ז"ל²⁶ שֶׁהַיִּקּוּם... בְּרַגְלֵיהֶם זֶה מְמוֹנּוֹ שֶׁל אָדָם
 84 שְׁמַעְמִידוֹ עַל רַגְלָיו, שְׁעַל־יְדֵי הַבְּטוּל

(21) ואתחנן ו, ה. (22) תו"א מקץ לט, ג. לקו"ת שלח מב, ג. דרמ"צ קס, ב. ובכ"מ. וראה ספר הערכים חב"ד ערך אהבת ה', בכל לבבך, נפשך ומאדך ס"ד. וש"נ. (23) ברכות נד, א. (24) ברכות, שם. (25) עקב יא, ו. (26) סנהדרין קי, א.

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב גו'

ביאור בדרך אפשר

1 פְּדָעֵי, הָרִי שֵׁם הַגֹּ' מֵאִיר גַּם בְּמִמוֹנוֹ שֶׁל אָדָם הֵינּוּ אִפִּילוֹ
 2 בדברים השייכים למציאותו הגשמית שהיא מציאות מוגבלת ומוגדרת.
 3 וּבְלִשׁוֹן רַבּוֹתֵינוּ ז"ל²⁷ בגמרא, במאמר המבאר את מהותו של האדם
 4 הבטל לאלקות עד כדי כך שהביטול חודר ומאיר גם במציאות הגשמית שלו
 5 "כִּי מָטָא לְמוֹדִים, מְנַפְּשִׁיה
 6 פְּרַע", כאשר מגיע ל'מודים' (אמירת
 7 'מודים אנחנו לך' בתפילה) מעצמו הוא
 8 כורע, מבלי שיהיה צריך להתכונן
 9 בצורך לכרוע או לעשות הכנות לכך,
 10 כיון שְׁהַבְטוּל הוּא בְּאֶפְן פְּזָה
 11 שְׁבִטְל בְּדֶרֶךְ מְמִילָא, מבלי
 12 להתכונן ולהתכונן לכך וְאִין צְרִיךְ
 13 שׁוּם הַתְּבוּנָנוֹת עַל זֶה. וַיֵּשׁ
 14 לוֹמֵר, שְׁנָה הַתּוֹכֵן שֶׁל הַבִּיטוּל,
 15 נִרְמָז גַּם בְּמָה שְׁמֵאֲמַר רַז"ל
 16 זֶה הוּא לְגַבֵּי "מוֹדִים", שְׁנָה
 17 עֵינֵין הַהוֹדָא (המתפרש הן בלשון
 18 תורה והן בלשון הודאה, כמו אדם
 19 המודה לחברו שהצדק איתו) רוֹמָז
 20 לְעֵנֵין הַבְּטוּל וְהַהוֹדָא²⁸,
 21 שְׁמוֹדָה שֶׁאֵלּוּקוֹת הִיא הַמְצִיאוֹת
 22 האמיתית והיחידה וּבִטְל בְּתַכְלִית
 23 ולמציאותו שלו אין כל ערך. וְכֵן הוּא
 24 גַּם בְּעֵנֵין זֶה, שֶׁל 'וארא' בדורות
 25 הבאים, החל ממתן תורה, שְׁעַל-יְדֵי
 26 הַבְּטוּל - גַּם הַעֲבוֹדוֹת
 27 דְּאֶהְבָּה וַיִּרְאָה וְרַחֲמִים
 28 נַעֲשִׂים בְּאֶפְן נַעֲלָה יוֹתֵר מִכְּפִי
 29 שהן מצד עצמן, ללא הביטול.
 30 וְהִנֵּה כְּשֵׁם שְׁעֲבוֹדַת הָאֲבוֹת
 31 נִמְשָׁכַת וְעוֹבְרַת בִּירוּשָׁה
 32 לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל,
 33 ולכל יהודי בכל מקום ובכל זמן ניתן
 34 הכוח לעבוד את ה' בשלושת
 35 האופנים שבהם הייתה עבודת
 36 האבות, עַל-דֶּרֶךְ-זֶה הוּא
 37 בְּנוֹגַע לְבִרְכוֹת הָאֲבוֹת, שְׁכָל
 38 הַבְּרָכוֹת שֶׁל הָאֲבוֹת
 39 נִמְשָׁכוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָת מִיִּשְׂרָאֵל כֻּלָּם בְּכָל זִמְן
 40 ובכל מקום.

ביאור בדרך אפשר

41 וַיְהִי-רְצוֹן, שְׁיִקְיָמוּ בְּנוֹ כָּל הַבְּרָכוֹת, וּבְפָרְט בְּרַפְת יִצְחָק
 42 שבייך את יעקב זיתן לך... שְׁהִיא הָעֵקֶר, כְּמִבְאֵר בְּדִרוּשֵׁי מֵאֲמָרֵי
 43 החסידות של ראש-השנה²⁹ בְּמַעֲלַת יִצְחָק שְׁעֵנֵינוּ הוּא תְּגַבְרַת
 44 הַחַיּוֹת, שְׁנָה הַתְּגַבְרוּת שֶׁל הַחַיּוֹת מִתְּגַלְגַּל בְּרֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה, כְּמִבּוֹאֵר
 45 ב'שער התקיעות' ב'סידור עם דא"ח
 46 [דברי אלקים חיים], "... שְׁדוּוּקָא אֵת
 47 בחינת גבורות דיצחק צריך להמתיק
 48 בחסדים שאז הן יותר טובים לעולמות
 49 מבחינת כוח החסדים עצמם לפי
 50 שיעקר ההשפעה בריבוי אור וחיות
 51 ביותר אינו אלא על ידי בחינת
 52 הגבורות דווקא לפי שיש בהם תגבורת
 53 אור וחיות בכוח עצום יותר מכווח
 54 החסדים, ורואיה מהדם הוא הנפש
 55 שהוא בבחינת הגבורות והוא עיקר
 56 המחיה לאדם כו' וכן כל השפעות
 57 בריבוי גדול הוא על ידי הגבורה כמו
 58 הגשמים שיורדים בגבורה ובני חיי
 59 ומוזני במזל תליא בבחינת גבורות
 60 ולא בזכותא היכל החסד..."
 61 וְעֵנֵין זֶה הוּא בְּגִלּוּי בְּמִיחָד
 62 בְּכָל רֵאשֵׁי-חֹדֶשׁ, שְׁבוֹ מִתְּגַלְגַּל
 63 מחדש ונמשך מלמעלה למטה גְּלוּי
 64 הָאוֹר שְׁבְרֵאשֵׁי-הַשָּׁנָה³⁰,
 65 כְּמִבְאֵר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת³¹
 66 בחסידות שְׁהַמְשָׁכָה בְּרֵאשֵׁי-
 67 הַשָּׁנָה מִתְּחַלֶּקֶת לִי"ב
 68 חֲלָקִים, וְכָל חֶלֶק מִתְּגַלְגַּל
 69 בְּרֵאשֵׁי-חֹדֶשׁ, וּבְפָרְט בְּשִׁבְת
 70 מְבָרְכִים שְׁלִפְנֵי-זֶה הַשַּׁבָּת
 71 שלפני ראש חודש כְּאֲשֶׁר מְבָרְכִים
 72 אֵת הַחֹדֶשׁ, בְּכַח בְּרַפְת
 73 הַקֶּב"ה שְׁבִרְךָ אֵת הַחֹדֶשׁ
 74 תִּשְׂרִי בְּבְרַפְת "אַתֶּם³² נְצַבִּים
 75 הַיּוֹם כְּלַכֶּם" וְגו'³³.
 76 (וכפי שמובא בלוח 'היום יום':
 77 "אדמו"ר הזקן סיפר: בהיותי
 78 במעזריטש שמעתי ממורי ורבי הרב
 79 המגיד ממזריטש בשם מורו ורבו הבעל-שם-טוב נשמתו-עון: החודש
 80 השביעי שהוא החודש הראשון לחדשי השנה, הקדוש-כרוך-הוא בעצמו

(27 ירושלמי ברכות פ"ב סוף ה"ד, תוד"ה עיון - שבת קיח, ב. וראה לקו"ד ח"א קמב, א. קונטרס חנוך לנער ע' 9 ואילך. סה"מ תשי"א ע' 246. 28) ראה לקו"ת בלק עא, א. ובכ"מ. 29) סידור עם דא"ח שער התקיעות רמז, א.ב. 30) ראה ד"ה והחרים תרל"א ע' סה. תרנ"ח ע' קפ ואילך. ד"ה ויאמר לו יהונתן תשמ"ז. 31) לקו"ת נצבים מו, ב. מז, ב. מאמרי אדה"ז: תקס"ו ע' רסג; תקס"ז ע' שמ ואילך; תקס"ח (כרך א) ע' תקסט. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע' רסח ואילך. אוה"ת ברכה ע' איתתפט ואילך. ד"ה ויאמר לו יהונתן עזר"ת. ועוד. 32) ר"פ נצבים (כט, ט). 33) "היום יום" כה אלול.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מברכו בשבת מברכים שהוא השבת האחרון החודש אלול, ובכוח זה ישראל
 2 מברכים את החודשים י"א פעמים בשנה, כתיב אתם ניצבים היום, היום קאי
 3 על ראש השנה שהוא יום הדין, וכמו שכתוב ויהי היום גוי' ותרגם והוהו יום
 4 דינא רבא, ואתם ניצבים קיימים ועומדים, והיינו שזוכים בדין, ובשבת שלפני
 5 ראש השנה שהוא שבת האחרון
 6 חודש אלול קוראין אז פרשת אתם
 7 נצבים, וזהו ברכתו של הקדוש-ברוך
 8 הוא, בשבת מברכים חודש השביעי
 9 שהוא המשועב והמשיבוע ברוב טוב
 10 לכל ישראל על כל השנה".
 11 ובפ'ט שהולכים לקרא
 12 בתפילת מנחה של שבת פרשת וארא
 13 פ'רשת "בא אל פרעה", ועל
 14 המשמעות של 'פרעה' בצד הקדושה
 15 נאמר בוהר דביה אתפריעו כל

16 נהורין³⁴. שבו נפתחו ונקרעו כל האורות, ומפל זה מוכן,
 17 שעל-ידי שלמות עבודה זו עבודת ה' באותם שלושה עניינים
 18 שהאבות עבדו את ה' ומתוך ביטול מוחלט, כמבואר לעיל באריכות פאים
 19 בקרוב ממש לבנין בית-המקדש השלישי, החוט המשלש
 20 אשר לא במהרה ינתק³⁵, עד
 21 לקדש-הקדשים, 'יחידה'
 22 הדרגה העמוקה ביותר שנשמה נקראת
 23 'יחידה' ומעין זה יש גם בבחינה
 24 הנעלית ובפנימית ביותר במקום,
 25 בניתד עם 'יחידה' שפישראל,
 26 "יחידה ליחידה"³⁶, חיבור ויחוד
 27 בין 'יחידה' שבנשמה עם אחדות ה'
 28 (תכלית הביטול, כאמור לעיל)
 29 בגאולה האמתית והשלמה
 30 על-ידי משיח צדקנו.

פ'רשת "בא אל פרעה", דביה אתפריעו כל
 נהורין³⁴. ומפל זה מוכן, שעל-ידי שלמות
 עבודה זו פאים בקרוב ממש לבנין בית-המקדש
 השלישי, החוט המשלש אשר לא במהרה
 ינתק³⁵, עד לקדש-הקדשים, 'יחידה' במקום,
 בניתד עם 'יחידה' שפישראל, "יחידה ליחידה"³⁶,
 בגאולה האמתית והשלמה על-ידי משיח צדקנו.

(34) זח"א רי, א. (35) קהלת ד, יב. (36) פיוט הושענות (יום ג').

המשך ביאור למס' שבועות ליום שלישי עמ' ב

1 בשכיב מרע אין חוששים שיעשה קנוניא על הקדש כדי שאחרים
 2 יהנו מהממון, אכל לגבי פריא הבא להוציא ממון מהקדש, ודאי
 3 חיישינן לקנוניא, ולכן צריך המלוה להשבע קודם שיגבה.
 4 משנתנו מפרטת דברים מסוימים שנתמעטו מפרשת שבועה, ואף
 5 אם יש בהם טענה הראויה לחייב שבועה, אין נשבעים עליהם:
 6 ואלו דברים שאין נשבעין עליהן, העבדים הכנעניים, והשטרות,
 7 והתקיעות, וההקדשות.
 8 דינים נוספים בדברים אלו: אין כהן - בעבדים, שטרות, קרקעות
 9 והקדשות תשלומי כפל - הגונב אינו חייב לשלם כפל, ולא
 10 תשלומי ארבעה וחמישה - אם גנב שור או שה של הקדש וטבח או
 11 מכרו אינו מתחייב בתשלומי ארבעה וחמשה. שומר חנם הטוען
 12 שהפקדון נגנב או אבד אינו נשבע - אינו צריך לישבע כדי להפטר.
 13 נזשא שקר [-שומר שכר] אינו משלם עליהם אם נגנבו או נאבדו.
 14 רבי שמעון מחלק בפטור של הקדש ואומר, קדשים שחייב
 15 באחריותן - קרבנות שאם אבדו חייבים בעליהם להביא אחרים
 16 תחתיהם, נשבעין עליהן, דכיון שחייב באחריותם הרי הם נחשבים
 17 כשלו ולא של הקדש. ואילו קדשים שהבעלים אינו חייב באחריותן
 18 הרי הם נחשבים כשל הקדש, ואין נשבעין עליהן.
 19 המשנה מביאה מחלוקת בענין שבועה על קרקע: רבי מאיר אומר,
 20 יש דברים שהן בקרקע, ואינן נחשבים בקרקע לענין הדינים המנויים
 21 לעיל, ואין תכמים מורים לו. ביצר, הטוען לחברו עשר גפנים ו-עצי
 22 גפן טעונות ענבים מסרתי לך לשמור בקרקעי, והלה אומר, הגפנים
 23 שמסרת לי אינן אלא חמש, ונמצא שהודה במקצת הגפנים, רבי
 24 מאיר מחייב שבועה על השאר מדין מודה במקצת, כיון שאין דין
 25 הגפנים בקרקע שאין נשבעים עליה, ותכמים אומרים, כל המחויב
 26 לקרקע הרי הוא בקרקע, ואין נשבעים עליו.
 27 דין נוסף בחיוב שבועה: אין נשבעין אלא על תביעת והודאת דבר
 28 שפסדה ושפמשקל ושפמנין. ביצר, טען התובע, בית מלא פירות
 29 מסרתי לך, וכן אם תבעו ואמר לו, פים מלא מעות מסרתי לך,
 30 ועתה אינם מלאים. והלה אומר, איני יודע כמה היו, אלא מה
 31 שהנחת אתה נוטל, פטור הנתבע משבועה, מפני שלא היתה
 32 התביעה על משקל או מנין מסוים. אבל אם זה - התובע אומר, בית
 33 מלא עד היו - קורה של קומה עליונה הבולטת לתוך הבית

35 מסרתי לך, וזה - הנתבע אומר, לא היה הבית מלא אלא עד החלון,
 36 חייב הנתבע שבועת מודה במקצת, כיון שהתביעה וההודאה היו
 37 בדברים מסוימים.
 38 גמרא
 39 שנינו במשנה: העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות, אין בהם
 40 תשלומי כפל. מבארת הגמרא: דין זה, שהגונבם פטור מתשלומי
 41 כפל, מנין לנו. דתנו רבנן, נאמר בפרשת תשלומי כפל (שמות
 42 כב ח) 'על כל דבר פשע', וזהו לשון 'כלל', הכולל כל דבר הנגנב,
 43 ובהמשך הפסוק נאמר 'על שור ועל חמור ועל שיה ועל שלמה', הרי
 44 זה 'פ'ט', שפירטה התורה דברים מסוימים שיש בהם חיוב כפל,
 45 ובסוף הפסוק נאמר 'על כל אבדה', ובוה שוב חזר הפסוק וכלל כל
 46 דבר, והרי זה 'כלל ופ'ט וכלל', ואופן הלימוד בזה הוא שאי אהה
 47 דין לרבות מהכלל אלא דבר שהוא פ'ט, ולפיכך יש לדרוש
 48 מה הפ'ט מפורש בפסוק שהוא דבר המטלטל, וגופו ממון, כך יש
 49 ללמוד מהכלל שאף כל דבר המטלטל וגופו ממון יש בו חיוב כפל,
 50 ויצאו מכלל זה קרקעות, שאין הם מטלטלין, וכן יצאו עבדים
 51 כנעניים, שהוקשו לקרקעות, ויצאו שטרות, שאף על פי שהן
 52 מטלטלין, אין גופן ממון - שאין שוויו מצד הנייר אלא הוא משמש
 53 כראיה להלואה. והקדש נתמעט מתשלומי כפל, משום שרעהו
 54 כתיב בפסוק, שנאמר (שם) 'ישלם שנים לרעהו', ובא הפסוק ללמד
 55 שדווקא לרעהו יש חיוב תשלומי כפל, ולא להקדש.
 56 שנינו במשנה לגבי עבדים, שטרות, קרקעות והקדשות (ולא
 57 תשלומי כפל) ולא תשלומי ארבעה וחמישה.
 58 מבארת הגמרא: מאי טעמא שאין בדברים אלו תשלומי ארבעה
 59 וחמישה. משום שרק תשלומי ארבעה וחמישה אהר דתמנא שישלם
 60 מי שגנב וטבח או מכר, וחיוב זה כולל את הכפל ועוד שנים או
 61 שלשה, ולא חייבה התורה תשלומי שלשה וארבעה, ומאחר
 62 שדברים אלו נתמעטו מחיוב כפל, וכמו שהתבאר, אי אפשר
 63 לחייבו על טביחה ומכירה אלא שלשה וארבעה, ומחמת כן נפטר
 64 לגמרי.
 65 שנינו במשנה לגבי עבדים ושטרות קרקעות והקדשות: שומר חנם
 66 אינו נשבע.
 67 הגמרא מביאה את המקור לדין זה: מנא הני מילי - מנין לנו דין זה,
 68 דתנו רבנן,

פרק ליקוטי אמרים

עמון התורה והמצות הבאות מדמיון. מפני שצדיקים מהדעלים והסגר הלב אל בחי' גילוי היא ע"י הדעת והתקיעת המחשבה בחוץ והתבוננות עצומה מעומקא הלבא יתיר והדי' בא"ס ב"ה אך הוא חייט ממש ואבינו האמיתי ב"ה ויודעת זאת מ"ש בתקונים כי בעולם הבריאה מקנא תמן אימא עילאה שדיא התיבוננות באור א"ס ח"י החיים ב"ה ובמאמר אליהו בינה לבא ובה הלב מבין. ולא עוד אלא שב' בחי' אהבות אלו הנ"ל הן כלולות מן בחי' אהבה רבה וגדולה ומעולה מרחילו ורחימו שכלים אשר אהבה נק' לעיל בשם אהבת עולם רק שאעפ"כ צריך לפרוה בשבלי להשיג ולהגיע גם לבחי' אהבת עולם הנ"ל הבאה מותבונה ודעת בגדולת ה' כדי להגדיל מדורת אש האהבה ברשפי אש ושלחבת עוה ולהב העולה השמימה עד שמים רבים לא יוכלו לכבות וכו' ונדרות לא ישמפוה וכו' כי יש יתרון ומעלה לבחי' אהבה ברשפי אש ושלחבת עוה וכו' הבאה מותבונה ודעת בגדולת א"ס ב"ה על שהי' בחי' אהבה הנ"ל כאשר אינן ברשפי אש ושלחבת מ' כיתרון ומעלה הוה על הכסף וכו' כמ"ש לקמן וגם כי זה כל האדם והבליתו למען דעת את כבוד ה' ויקר תפארת גדולתו איש איש כפי אשר יוכל שאת כמ"ש בר"מ פ' בא בנין

דישתמודעין ליה וכו' וכו' :

פרק מה עוד יש דרך ישר לפני איש לעסק בתורה ומצות לשמן ע"י מדרתו
 השלח החיים רבים לפני ה' על ניצוץ אלהות המדות בפישו

with them the Torah and commandments which have been induced by them. For their emergence from the latency and concealment of the heart into a state of "revelation" comes through the faculty of *da'at*, i.e. through a powerful fixation of the mind and an intense concentration—touching the depth of the heart pre-eminently and continuously—on the blessed *En Sof*, as to how He is our very life and our blessed true Father. And it is well known, what is written in the *Tikunim*,¹⁸ that "There in the world of *Beriah* nests the 'Supernal Mother,'"¹⁹ which is the contemplation of the light of the blessed *En Sof*, the Giver of life, which is in accordance with the teaching of Elijah: "*Binah* is the heart, and with it does the heart understand."²⁰

● Furthermore, these two distinctions of love, that have been referred to above, contain a quality of love which is greater and more sublime than the intelligent fear and love, the love termed above as *Ahavat Olam* ("eternal love"). Nonetheless a person must strain his intellect to apprehend and attain also the distinction of "eternal love" referred to above,²¹ which stems from understanding and knowledge of the greatness of G-d, in order thereby to fan the blaze of the fiery love, with glowing coals and an intense fire and a flame that rises heavenwards, so that "not even many

waters can extinguish it . . . , nor rivers quench it . . ." ²² For there is a superiority and excellence in the quality of love burning like fiery coals and an intense flame, . . . which comes from the understanding and knowledge of the greatness of the blessed *En Sof* over the two distinctions of love referred to above, when they are not like fiery coals and a blaze, . . . similar to the superiority and excellence of gold over silver, and so forth, as will be explained later.²³

Besides, this is the whole man and his *raison d'être*, that one may know the glory of the Lord and the majestic splendour of His greatness, each according to the limit of his capacity, as is written in *Ra'aya Mehemina, Parshat Bo*: "In order that they may know Him," and so forth,²⁴ and as is known.

● Chapter 45

There is yet another direct road open to man, namely, to occupy himself with the Torah and commandments for their own sake through the attribute of our Patriarch Jacob, peace unto him, this being the attribute of mercy.¹ It is first to arouse in his mind great compassion before G-d for the Divine spark which animates

[18] Tikun 6. [19] *The attribute of Binah of the world of Atzilut.* [20] *Introduction to Tikunei Zohar p. 174.*

[21] Ch. 43. [22] Songs 8:7. *The Hebrew text should read 'וְכִי' instead of 'וְכִי' as the quotations refer to a*

נפשו אשר ירד ממקומו חי הדמים אם ב"ה המלא
 כל עלמין וסובב כל עלמין וכולא קמיה ללא חשיב
 ונתלבש במשכא דחויא דהדוק מאור פני המלך
 בתכלית הדרהק כי הע"ה הוא תכלית הקליפי הגמות
 בו ובפרט כשיזכור על כל מעשיו ודבוריו ומהשבוריו
 מיום היותו אשר לא מוכים המה ומלך אמור ברהמים
 ברהמי מוחא כי יעקב הכל נחלתו. ובמשל המושך
 בכבל וכו' והוא סוד גלות השבינה. וע"ז נאמר וישב
 אל ה' וירחמוהו לעורך רחמים רבים על שם ה' השוכן
 אתנו בדכתוב השוכן אדם בתוך שומאחא. וישיה
 וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך. כי רחל היא
 כנסת ישראל מקור כל הנשמות. ויעקב במדתו
 העליונה שהיא מרת הרחמים שבאצילות הוא המעורר
 החמים רבים עליה. וישא את קולו למעלה למקור
 ההמים העליונים הנק' אב הרחמים ומקורם. ויבך
 לעורך ולהמשיך משם החמים רבים על כל הנשמות
 ועל מקור כנסת ישראל להעלותן מולותן ולייחדן
 ביחד העליון אור א"ם ב"ה בבחי' נשיקין שהיא
 אתדבקות הוא ברוחא כמ"ש ישקני מנשיקות פיהו
 דהיינו התקשרות דבור האדם בדבר ה' זו הלכה וכן
 מהשכבה במהשכבה ומעשה במעשה שהוא מעשה
 המצות. ובפרט מעשה הצדקה והסד. דחסד דרועא
 ימינא והוא בחי' חובק ממש כמ"ש וימינו תחבקני.
 ועסק התורה בדבור ומהשבת העין הן בחי' נשיקין
 ממש. והנה ע"י זה יסול לבוא לבחי' אהבה רבה
 בתגלות לבו בדכתוב יעקב אשר פדה את אברהם
 כמ"ש כמ"א :

20:22. [14] Cf. end ch. 32 above.
 See Torah Or 51a.

his soul that has descended from its Source, the Life of life, the blessed *En Sof*, Who pervades all worlds and transcends all worlds and in comparison with Whom everything is accounted as nothing. Yet it [this spark] has been clothed in a "serpent's skin" which is far removed from the light of the King's countenance, at the greatest possible distance, since this world is the nadir of the coarse *keliqot*...

And especially when he will recall all his actions and utterances and thoughts since the day he came into being, unworthy as they were, causing the King to be "Fettered by the tresses",²—"By the impetuous thoughts of the brain,"³ for "Jacob is the cord of his inheritance,"⁴ as in the illustration of one pulling a rope, and so forth.⁵ This is the esoteric doctrine of the "Exile of the *Shechinah*." Concerning this it is written: "And let him return unto the Lord, and have mercy upon Him,"⁶ arousing great compassion towards G-d Who dwells among us, as is written: "Who dwelleth among them in the midst of their uncleanness."⁷ This is the meaning of the verse: "And Jacob kissed Rachel and lifted up his voice and wept."⁸ For "Rachel" represents *Knesset Israel*,⁹ the community of Israel, the fount of all souls; and "Jacob"—with his supernal attribute, the attribute of Mercy in *Atzilut*—is the one who arouses great

compassion for her. "And he lifted up his voice"—upwards to the fount of the Higher Mercies, called the "Father of Mercies," and their source; "and he wept"—to awaken and draw from there abundant compassion upon all the souls and upon the fount of the community of Israel, to raise them from their exile and to unite them in the *Yichud Elyon* (Higher Unity) of the light of the blessed *En Sof*, on the level of "kisses," which is "The attachment of spirit with spirit," as is written: "Let him kiss me with the kisses of his mouth,"¹⁰ which means the union of the word of man with the word of G-d, namely, the *halachah*. So, too, are coupled thought with thought, act with act, the latter referring to the active observance of commandments and, in particular, the act of charity and loving-kindness. For "*chessed* (kindness) is the [Divine] right arm,"¹¹ and this is, as it were, an actual "embrace," as it is written: "And his right arm doth embrace me,"¹² while the occupation in the Torah by word of mouth and concentrated thought constitute, as it were, actual "kisses."

In this way, a person is able to attain the distinction of *Ahava* *Rabbah* ("great love") in the consciousness of his heart, as is written: "Of Jacob, who redeemed Abraham,"¹³ as has been explained elsewhere.¹⁴

[2] Songs 7:6. [3] Another meaning in this verse by "lot." [5] Tugging at a rope at one end vibrates the other—a figure to illustrate how every action below causes a corresponding reaction above. [8] Gen. 29:11. [9] *Comp. Gen. On High. See Iggeret ha-Teshuvah, R. 71, 3; 82, 11.* [10] Songs 1:2. [11] *Tikkunei Zohar, Introduction, ch. 5.* [12] Note the deviation from the standard translation ("that He may p. 17a. [13] Songs 2:6, [14] In.